

ПЕРСОНАЛІЇ

УДК 929

Дарина АНДРОСОВА-БАЙДА
(Дніпропетровськ)
Наталя БАРАБАШ
(Кривий Ріг)

До історії взаємин Д. Велланського з М. Білозерським

Документи, що можуть бути віднесені до кола “джерел особового походження” [1], завжди привертала увагу дослідників як такі, що можуть допомогти осягнути особистісний вимір історичних процесів, якісно покращити можливості деталізації історичних подій, кінець-кінцем, дозволити відчувати унікальний аромат епохи.

Утім, місце і статус епістолярної спадщини як складової системи его-джерел до сьогодні залишається невизначеними, оскільки виявляється чимало критиків “діалогічної природи” листування, яка, мовляв, суперечить автокомунікативному характеру творення его-документу.

Саме на діалогізацію як домінуютьну категорію тексту дружнього листа звертають особливу увагу лінгвісти, оскільки основною функцією таких послань є спілкування між двома сторонами (адресант-адресат) [2]. Найчіткіше категорія діалогізації реалізується через змістову свободу та композиційні особливості текстів дружніх листів: 1) політематичність; 2) “згорнутість” інформації; 3) інтертекстуальність.

Листування Данила Михайловича Велланського із земляком і другом дитинства Михайлом Васильовичем Білозерським, що тривало понад двадцять років, являє приклад довірливо-дружнього особистісно орієнтованого спілкування. Цей масив листів був надрукований О. Лазаревським 1897 р. в “Киевской старине”. У вступній статті історик повідомляє, що листи йому було надано вдовою Миколи Михайловича Білозерського – Варварою Іванівною, у паперах якого вони й зберігалися до смерті її чоловіка. Разом із листами, В. Білозерська передала також записи переказів про Д. Велланського, занотовані М.М. Білозерським [3].

Наразі оригінали листів Д. Велланського до М. Білозерського зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського [4]. Вони вже привертала

увагу дослідників, однак виступали лише своєрідним фоном для відображення наукових і світоглядних засад діяльності Д.М. Велланського [5].

Ім'я Данила Кавунника-Велланського (1774–1842) найчастіше асоціюється з важливим етапом становлення російської фізіології (крім усього іншого, саме йому належить авторство першого російського підручника з цієї дисципліни [6]), розвиткові якої ця непересічна особистість присвятила майже 40 років свого життя). Розтиражованим є образ Велланського-шеллінгівця, сформований ще за життя вченого завдяки його активній пропаганді ідей німецького класика*¹. Проте, за влучним зауваженням О. Стеблини, до сьогодні життєвий і творчий шляхи цієї видатної особистості – професора Медико-хірургічної академії, блискучого лектора, філософа, фізіолога – ще чекають уважного дослідника, який зможе подолати багаторічну традицію уникання всеосяжного розгляду інтелектуальної спадщини Д. Велланського та його впливу на культурні рухи України й Росії першої половини XIX ст. [7].

Слід відзначити, що Данило Михайлович завдяки своїм здібностям, наполегливій праці, всім тим зусиллям, яких він доклав для формування іміджу людини приємної, – як своєю зовнішністю, звичками, так і манерами у спілкуванні – цілком заслугове бути включеним до числа т.зв. *self-made men* – людей, як власними стараннями значно розширили потенційні кордони можливих само презентацій; маючи від народження низький культурний капітал, змогли досягти значних висот у соціальній, інтелектуальній чи фінансовій ієрархіях.

Дійсно, навряд чи народжений у родині чинбаря Михайла Кавунника Данило міг розраховувати на навчання у Київській академії, цей шлях здається більш природним для людини зовсім іншого походження. Не випадково на момент студентства Данило Михайлович *остаточно* розлучається із своїм “рідним” прізвищем (як зауважив М. Розанов: “Кавунник в Борзні, Велланський у Київській академії” [8]), що в подальшому приводить до певної плутанини в намаганнях істориків дослідити походження талановитого студента*². Зокрема, архімандрит Гавриїл у VI частині своєї “Історії філософії” (“Російська філософія”, 1840) зазначає, що Д. Велланський народився в 1773 р. [9], а В. Аскочинський, своєю чергою, наслідуючи у творі “Київ з найдавнішим його училищем Академією” (1856) помилку архімандрита Гавриїла (на працю якого він посилається, наводячи біографічні дані Данила Михайловича [10]) у визначенні дати народження, додає нові деталі до легенди Велланського: називаючи його ім'я серед студентів, направлених у 1796 р. від Академії до Санкт-Петербурзького медико-хірургічного училища для продовження навчання, він указує, що Велланський народився у Києві й має дворянське походження [11].

Однак, навіть доакадемічний період життя Данила Кавунника провіщав незвичайну долю цьому непересічному юнакові, який з дитинства вирізнявся серед однолітків на-

---

*¹ Ф. Шеллінг (1775–1854) – видатний німецький філософ, ідеаліст. Наукові інтереси Шеллінга в різні періоди його життя оберталися навколо проблем натурфілософії, трансцендентального ідеалізму, “філософії тотожності” та “філософії одкровення”.

*² Показовою є зміна прізвища з Кавунник на Велланський, здійснена не лише Данилом Михайловичем, але й його рідним молодшим братом Матвієм.

полегливістю та небажанням зупинятися перед будь-якою перешкодою на шляху до своєї мети. Чого вартий лишень випадок, коли підлітком Данило Михайлович, розуміючи принизливість ситуації, в якій опинилася його родина після смерті батька*³, спробував отримати вакантне місце фельдшера при повітовому лікарі в Борзні. Отримавши відмову (йому було вказано на відсутність знань з латини, володіння якої було обов'язковою умовою), він менше, ніж за рік вивчив цю мову, настільки здивувавши свого відмовника, що той, вражений здібностями та працьовитістю хлопця, рекомендував йому не обмежуватися рівнем фельдшера й отримати академічну освіту, щоб згодом самому стати лікарем [12].

Великий вплив на подальшу долю Велланського мало навчання за кордоном, оскільки ця поїздка позначилася приєднанням молодого дослідника до кола adeptів нової течії натурфілософії [13], що в подальшому дозволило дослідникам історії філософії визначати його як найпершого проповідника натурфілософських ідей Ф. Шеллінга [14] та Л. Окена в Росії. Навіть більше, ця просвітницька місія стала одним із основних інтелектуальних проєктів дослідника, а зворотна реакція непідготовленої аудиторії – одним із найбільших життєвих розчарувань Данила Михайловича (за гірким зізнанням ученого, він протягом понад тридцяти років перебування в російському науковому середовищі повсякчасно відчував себе “аки глас в пустуне” [15]).

Як зауважує Г. Шпет, на момент видання найголовніших праць Данила Михайловича, російська інтелектуальна спільнота була ще не готова до сприйняття німецького ідеалізму, а за певний час, уже звична до постулатів філософії Ф. Шеллінга, вона не бачила необхідності в уважному прочитанні його творів. На думку автора, досягненню порозуміння між Велланським і читацькою аудиторією перешкождала відсутність у нього фахової філософської освіти, унаслідок чого більшість ідей натурфілософії дослідник сприймав на віру, без достатнього критичного осмислення [16].

З іншого боку, можливо саме це перманентне протистояння було паливом, необхідним для плідної інтелектуальної творчості, адже серед сучасників Велланський здобув славу людини принципу, м'якої ззовні, але зі сталевим стрижнем усередині, здатної за необхідності до жорсткої конфронтації*⁴. Друзям й опонентам Данила Михайловича були відомі його безкомпромісність і пряmolінійність у наукових дискусіях*⁵,

---

*³ М. Розанов у своїх спогадах про Д. Велланського вказує, що після смерті батька матері дослідника прихожани церкви надали місце проскурниці.

*⁴ Цікаво, що навіть благозвучну заміну “простонародному” прізвищу Кавунник юний Д. Велланський отримав з легкої руки М. Білозерського якраз-таки через свою любов до суперечок (Велланський як похідне від *vallant*): “Да будь же ты Велланский! Название по тебе: ты ведь любишь спорить, и кто не свяжись с тобой, ты никому не уступишь, всякого переспоришь” (цит. за: *Розанов Н.И.* Воспоминания о Даниле Михайловиче Велланском // *Русский вестник*. – 1867. – Т. 72 (Ноябрь). – С. 101).

*⁵ Зокрема, Х. Коштоянц, аналізуючи роль Д. Велланського в процесі розвитку російської фізіології, наводить епізод із наукового життя вченого, який висвітлює готовність Данила Михайловича до відкритої дискусії, та навіть більше – його готовність до несення матеріальної відповідальності за свої інтелектуальні позиції. Справа в тому, що в 1832 р. дослідник звернувся до численних опонентів із закликом спростувати хоча б одне з тих положень, які були сформовані, обґрунтовані та викладені ним на сторінках “Дослідної, спостережної та умоглядної фізики” з обіцянням виплатити такій людині тисячу рублів. Пізніше це ж звернення було передруковане “Московським телеграфом”.

у питаннях професійної етики*⁶, а також у сфері міжособистісних стосунків.

Утім, не бракувало в житті Данила Михайловича й друзів, серед яких було немало таких, хто високо поцінував його наукові та професійні досягнення, його відкритість новому в інтелектуальних шуканнях, палку любов до своєї професії, відданість ідеям, які складали стрижень наукової позиції вченого. Серед близьких знайомих Велланського значилися такі непересічні особистості тієї доби, як В. Жуковський, князь В. Одоевський, М. Розанов, професори М. Павлов та І. Давидов [17]. (Останній, до речі, неодноразово у своїх працях зазначав безпосередній вплив Велланського на становлення власних поглядів). До числа українських прихильників і послідовників інтелектуала О. Стеблина відносить М. Максимовича, І. Мартоса та М. Белозерського [18].

Багаторічні дружні стосунки, які з ранньої юності об'єднали хлопця з бідної родини та представника козацько-старшинського роду Білозерських, неодноразово привертали увагу дослідників, тож не дивно, що ці взаємовідносини – як й інші фрагменти дитячого та юнацького періоду життя Велланського – оповиті серпанком загадковості, таємниці. Зокрема, в Х. Коштоянця знаходимо вказівку, що в юнацькому віці Данило Михайлович перебував на утриманні в родині поміщика Белозерського [19]. Натомість, у спогадах М. Розанова, який основою власного твору називає бесіди із самим Велланським, знаходимо лише інформацію про факт їхнього знайомства з дитячих років. Одночасно М. Розанов, описуючи вже згадуваний у даному нашому дослідженні випадок зі спілкуванням Данила з місцевим повітовим лікарем Костенецьким, указує, що останній поставився до прохача зі співчуттям і посприяв тому, щоб хлопець приєднався до занять дітей одного з Борзенських поміщиків із приїжджим викладачем латини [20]. Можливо, цим поміщиком і був батько Михайла – Василь Йосипович Білозерський.

Михайло Васильович Білозерський був лише на два роки старшим за Данила Велланського, однак інформації про його дитинство й юнацтво не збереглося. Скупі біографічні відомості про нього подаються лише в родовідних розписах. Спорадично ім'я Михайла Васильовича згадується в дослідженнях, присвячених його дітям: Василю (кирило-мефодіївцю), Олександрі (письменниці, дружині П. Куліша), Миколі (фольклористу). З цих розвідок відомо, що Михайло Васильович Білозерський (1772–1835) освіту отримав у Київській духовній академії, проте від борзненського малоосвіченого панства відрізнявся вільнодумством. Г. Милорадович подає таку інформацію про його службовий шлях: “М.В. Белозерский с 1786 по 1793 г. Служил в лейб-гвардии в Семеновском полку, а с 1796, в чине капитана, продолжал гражданскую службу, был Домбровским, Волынской губернии, городничим, а затем по выборам дворянства борзненского уезда – комиссаром и поветовым судьей и произведен в коллежские асессоры 1808 года” [21]. Згодом М. Білозерський став борзненським повітовим предводителем дворянства. Одружений був із Мотроною Василівною (бл. 1798 (або 1799) – 1857) із Силевичів по лінії батька та з Риб по лінії матері. Родина Силе-

---

*⁶ У цьому ключі показовим бачиться факт погіршення стосунків між Я. Вілліє (Дж. Вайлі) та Д. Велланським через відмову останнього сприяти зміщенню П. Франка з посади президента-ректора Медико-хірургічної академії. Цей вчинок є показовим ще й тому, що Якова Васильовича та Данила Михайловича до розгортання конфліктної ситуації пов'язували не лише субординаційні, але й дружні стосунки, які М. Розанов порівнює із нерозлучністю планет і супутників (*Розанов Н.И.* Воспоминания о Данииле Михайловиче Велланском // *Русский вестник.* – 1867. – Т. 72 (Ноябрь). – С. 108).

вичів підтримувала постійні дружні стосунки з Кочубеями та Тимковськими. Мотрона Василівна майже весь час до одруження (приблизно до 14–16 років) мешкала в родині Кочубеїв, бо дружила з Оленою Василівною Кочубей.

Після одруження Мотрона Василівна та Михайло Васильович оселилися у місті Борзні й мали там кілька будинків (у одному з них розміщався суд, де працював М. Білозерський). Згодом, після пожежі в м. Борзні, під час якої згоріли й будинки Білозерських, родина переїхала на власний хутір Мотронівку (названий на честь господині) за 4 версти від с. Оленівки і 5 – від Борзни, де були побудовані великий дім (10 кімнат) і флігель. Непогану освіту для цього часу мав не лише Михайло Васильович, але й Мотрона Василівна, яка цікавилася новим українським письменством, із зарубіжних авторів любила твори Вальтера Скотта (читала в перекладі з французької мови). За спогадами дітей подружжя, їхні батьки своїм побутом були близькі до простого народу. У родині часто лунали українські старовинні пісні та народні перекази, батько навіть умів грати на гуслах [22].

Ураховуючи текстуальні особливості листів Д. Велланського до М. Білозерського, їх можна віднести до межового типу листування, де поєднуються характеристики інтимно-дружньої та колегіально-дружньої переписки [23].

Дослідники дружнього листування звертають особливу увагу на початкове звертання як “ритуальний” епістолярний елемент, який налаштовує на інтимізацію спілкування й відображає особистісне ставлення адресанта до адресата. Данило Михайлович починає листи з оціночних прикметників у поєднанні з іменем власним: “Дражайший, любезнейший друг, Михаил Васильевич!”; “Дражайший мой Михайло Васильевич!”; “Любезнейший, дражайший, благотворительнейший друг, милостивый Государь Михайло Васильевич!” Такі звернення впливали на встановлення емоційної діалогізації, активне сприйняття тексту й націлювали на “реагування” (надання відповіді на лист) адресата.

Незважаючи на колосальну відстань, що розділяла співрозмовників, і майже двадцятирічне спілкування лише за допомогою “писаного слова”, їхній особистий інтерес один до одного, а також динаміка спілкування не спадали. Так, у листі від 30 травня 1828 р. Данило Велланський зазначає: “Мне очень жалко, что в течение толикаго времени не имел я случая видеться с Вами лично. Нашим разговорам не было бы конца; но в один час рассказал бы я Вам более, нежели можно написать в целый год” [24].

Вияв надзвичайно емоційної турботи про друга фіксуємо у листі Велланського за 1810 р.: “Все сие происходило в прошедшем столетии. А в нынешнем, сначала от холодного ветра на поле, получили вы ревматическую боль в ухе и около шеи, с воспалением, и может быть с опухолью в горле, что и называют жабою. Это весьма обыкновенная болезнь, излечивается грудным чаем, теплым содержанием и припарками к болящему месту...” Далі в цьому листі на двох сторінках розписано медичні рекомендації щодо лікування й профілактики “гипохондрического” настрою, притаманного хворим” [25].

Листи Данила Михайловича насичені деталізованою побутовою й суб’єктивно-особистісною інформацією. Так, у листі від 19 травня 1813 р. адресант пише: “Кто не имеет дохода 10000 в год, тому жить в Петербурге с семейством трудно. Получаю жалование 2000 и из практики 1000, и имею казенную квартиру, дрова, свечи и служителя, живу в большом недостатке, и при строжайшей экономии, не остается у меня ни гроша в год. Бедней тот, кто не имеет такого места, где бы казну воровать, или другим способом

общество грабитель!” [26] Визначаючись зі своєрідним особистим кредо, Велланський у листі від 16 вересня 1826 р. зазначає: “Живу очень весело, и может быть так, как жил Платон в Афинах – он беседовал со своими учениками в роше, называемой Академия. Подобным образом и я преподаю в Академическом амфитеатре физиологические наставления: о сущности всей Природы и Человека, коими юные слушатели мои, стекающиеся сюда из всех провинций России, бывают восхищены до крайности” [27].

Важко сприймається інформація про трагічні сторінки родинного життя Д. Велланського. У листі від 19 травня 1813 р. описуючи бентежні події 1812 р. він занотовує: “Прошлое лето, когда Франци стремились к Москве, проводили мы в чрезвычайной тревоге. Ужасно было смотреть как укладывались на суда и уезжали сухим путём! Но нам бежать было не на чем и не с чем. При таковой суматохе Августа первых чисел, в два дня умерло у меня два сына: Мишенька 2-х лет и 9-ти месяцев и Николаенька 8-ми месяцев. Печаль по оным соделала меня равнодушным к предстоявшей опасности. Теперь, остается у меня две дочечки: Катинька двух лет с половиною, и Анинька 3-х месяцев. Благодаря плодородию Анны Николаевны и моему сложению, в чадах недостатка у нас не будет; но мне чрезвычайно жалко первых моих молодцов!” [28] Згодом, через тринадцять років, Данило Михайлович напише Михайлу Васильовичу: “Моя Анна Николаевна, первые двенадцать лет, рождала каждый год, но дети умирали или в самих родах, или после году от трудного выхождения зубов; и остались только две дочери: одной 13, а другой 15 лет, кои воспитываются в пансионе” [29].

Обмін інформацією про особисте родинно-приватне життя дозволяє відновити хронологію “життєвих шляхів” як автора листів, так і представників сімейного клану Білозерських, до якого належав Михайло Васильович. Привітання Михайла Васильовича зі щасливим шлюбом із представницею козацько-старшинської родини Риб-Силевичів, занотовані у листі від 3 лютого 1810 р., дозволяють встановити приблизну дату укладання цього союзу [30].

До сьогодні генеалогами не встановлено точних років життя батька Михайла Білозерського – Василя Йосиповича. Однак згадування в листі Д. Велланського від 13 травня 1813 р. про виконання доручення з приводу отримання документів В. Білозерського із Сенату, дозволяють засвідчити, що на цей рік він ще був живий [31].

У більшості листів згадуються брати Михайла Васильовича – Леонтій і Данило. Передані привітання – чи не єдине на сьогодні писемне підтвердження наявності в Михайла Васильовича брата Леонтія, який у родовідних розписах до початку ХХІ століття не згадувався. Лише опрацювання листів Георгія Івановича Білозерського до В. Модзалевського дозволило ввести інформацію про нього до сімейного розпису [32]. Співчуття, висловленні М. Білозерському в листі від 20 березня 1834 р. (“Третьего дня, известил меня Николай Данилович о смерти Леонтия Васильевича! Он перешел только из частного бытия в общее существование, откуда мы возникаем рождением, и куда возвращаемся смертию!” [33] дозволяють установити приблизну дату смерті Л. Білозерського. Крім цього, в листі від 13 травня 1813 р. декілька разів згадується ім’я Лева Васильовича, що дає можливість припустити наявність у Михайла Васильовича Білозерського ще одного рідного брата, відомості про якого не подаються у сімейних розписах. На підтвердження цієї тези звертаємо увагу на наявність у наступних поколіннях роду хлопчиків з ім’ям Лев.

Тематика дружніх листів Данила Велланського до Михайла Білозерського не обмежується побутово-родинною інформацією – у листах можна відокремити й інші тематичні блоки.

Визнаючи високий рівень інтелектуального розвитку й освіченість Михайла Васильовича, Велланський активно використовує спеціальну наукову термінологію й розбарвлює тексти листів вставками латиною й французькою мовою. Адресант знайомить товариша з власними науковими роботами.

Посылаю Вам для любопытства моё сочиненьце, показывающее в теснейшей краткости обширнейшее предметы, которыми из всех ученых Россиян занимается только один борзенский уроженец Велланский – не из какого-либо пустого тщеславия, а из чистой любви и священной склонности к истинному и высокому. Мне весьма приятно помышлять, что пронизательный, необыкновенный дух друга моего Михайла Васильевича, может найти в положениях моих многое для него понятное! [34].

Відправляючи одну з найвідоміших власних робіт, присвячену тваринному магнетизму, Данило Михайлович пише Білозерському: “Зная Ваше любопытство ко всему необыкновенному, посылаю Вам книгу о животном магнетизме. Первые две части будут Вам довольно понятны, а последняя требует предварительных сведений в физических науках” [35].

Окремим блоком листування є інформація про виконання спеціальних прохань-доручень Михайла Васильовича Д. Велланським, які найпевніше були пов'язані з професійною судейською діяльністю адресата. Адже Данило Михайлович, проживаючи у столиці, мав змогу безпосередньо звертатися до вищих державних установ, не примушуючи М. Білозерського очікувати виконання офіційних запитів. Повідомлення такого характеру знаходимо у листі від 16 вересня 1826 р.

Письмо Ваше, от 1 июля 1826 получил я 9 августа. Господин Карамалия, доставивший мне оно, не принес тогда формулярного списка Г. Сорокина, который был нужен для справки по его делу; и спустя три недели, я мог только достать оный. Вот причина укоснительного моего ответа! По воинскому узаконению в России, Г. Сорокин из полку в город переведен быть не может. Костоправы и фельдшеры в Армии суть равного достоинства. В сем низшем медицинском звании, солдатский сын должен прослужить, по прежнему постановлению 25, а по новому, 22 года. За двадцатилетнюю, безпорочную службу фельдшер и костоправ производится в 14 класс подлекарского звания, как в Армии, так и в гражданской медицинской службе, теперь нет; а в каждом уезде, или в повете, положена должность врача, который может иметь при себе, для услуги по должности, двух лекарских учеников, избираемых им самим, и утверждаемых Губернскою Медицинскою Управою [36].

Таким чином, листи Д. Велланського до М. Білозерського є цікавим джерелом для вивчення не лише життєвих шляхів репрезентантів. Вони дають можливість доторкнутися до вкрай цікавого феномену багаторічної дружби між людьми абсолютно різними за походженням й умовами життя, але зі спільними інтересами й великим почуттям взаємної поваги. Крім цього, як було проілюстровано в статті, цей масив листів цікавий своєю надзвичайною політематичністю – адже в них ми знаходимо як інформацію про історичні події, свідком яких судилося стати Д. Велланському, так і щирі зізнання про щасливі та гіркі моменти родинного життя. Все це дозволяє визначити їх переписку до типу дружнього листування.

Джерела та література

1. *Острянюк А.* “Джерела особового походження”: семантика поняття / А. Острянюк // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. – 2010–2011. – Вип. 5. – С. 230–242.
2. *Белунова Н.И.* Категория речевого общения и особенности её реализации в тексте дружеского письма (на материале писем творческой интеллигенции конца XIX – начала XX в.) / Н.И. Белунова // Филологические науки. 1989. – № 2. – С. 78–87.
3. *А[лександр] Л[азаревский].* Письма Данила Михайловича Велланского (1805–1834 гг.) / А. Лазаревский // Киевская старина. – 1897. – № 11. – С. 289–310.
4. Інститут рукопису НБУВ, ф. III, од. зб. 3987–3995.
5. *Стеблина О.М.* Вплив наукової діяльності Д. Велланського на формування вітчизняного романтичного світогляду [Електронний ресурс] / О.М. Стеблина // Гілея : збірник наукових праць. – К., 2009. – Вип. 23 – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2009_23/Gileya23/F4.pdf. – Назва з екрану (03.10.2012).
6. *Коштоянц Х.С.* Очерки по истории физиологии в России / Х.С. Коштоянц. – М. ; Л., 1946. – С. 50.
7. *Стеблина О.* Вказана праця. – С. 224.
8. *Розанов Н.И.* Воспоминания о Данииле Михайловиче Велланском / Н.И. Розанов // Русский вестник. – 1867. – Т. 72 (Ноябрь). – С. 101.
9. *Гавриил (архимандрит).* История философии : в 6 ч. / Гавриил (архимандрит). – Ч. VI : Русская философия. – Казань, 1840. – С. 98.
10. *Аскоченский В.* Киев с древнейшим его училищем Академиею : в 2 ч. / В. Аскоченский. – Ч. II. – К., 1856. – С. 406–407.
11. Там само. – С. 98.
12. *Розанов Н.И.* Вказана праця. – С.100–101.
13. *Коштоянц Х.С.* Вказана праця. – С. 46.
14. *Шпет Г.Г.* Очерк развития русской философии : в 2 т. / Г.Г. Шпет. – Т. 1. – М., 2008. – С. 154.
15. Лист Д.М. Велланського до М.Г. Павлова від 29 травня 1834 р. Цит. за: *Бобров Е.А.* Философия в России: Материалы, исследования и заметки / Е.А. Бобров. – Вып. 1–6. – Казань, 1899. – С. 225–228.
16. *Шпет Г.Г.* Вказана праця. – С. 157.
17. *Коштоянц Х.С.* Вказана праця. – С. 46.
18. *Стеблина О.* Вказана праця. – С. 227.
19. *Коштоянц Х.С.* Вказана праця. – С. 46.
20. *Розанов Н.И.* Вказана праця. – С. 100.
21. *Милорадович Г.* Родословная книга Черниговского дворянства / Г. Милорадович. – СПб., 1901. – Т. 2. – Ч. 6 : Прибавление к 2-й части. – С. 288.
22. *Барабаш Н.О.* Рід Білозерських і культурний світ України XIX – початку XX століть / Н.О. Барабаш. – К. : ВД “Стилос”, 2007. – С. 45–47.
23. *Нижникова Л.В.* Письмо как тип текста : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Л.В. Нижникова. – Одесса, 1991.
24. *А[лександр] Л[азаревский].* Вказана праця. – С. 303.
25. Там само. – С. 296.
26. Там само. – С. 297.
27. Там само. – С. 302.
28. Там само. – С. 297.
29. Там само. – С. 302.
30. Там само. – С. 294.
31. Там само. – С. 298.
32. *Барабаш Н.О.* Вказана праця. – С. 44.
33. Там само. – С. 310.
34. Там само. – С. 299.
35. Там само. – С. 299.
36. Там само. – С. 300.

Андросова-Байда Д.О., Барабаш Н.О. До історії взаємин Д. Велланського з М. Білозерським
У статті проаналізовано текстуальні особливості та зміст дружніх листів Данила Михайловича Велланського до Михайла Васильовича Білозерського.

Ключові слова: дружній лист, Д. М. Велланський, М. В. Білозерський.

Андросова-Байда Д.А., Барабаш Н.А. К истории взаимоотношений Д. Велланского с М. Белозерским

В статье проанализированы текстуальные особенности и содержание дружеских писем Данила Михайловича Белозерского к Михаилу Васильевичу Белозерскому.

Ключевые слова: дружественное письмо, Д. М. Велланский, М. В. Белозерский.

Androsova-Bayda D.O., Barabash N.O. The history of relations between D. Vellanskiy and M. Bilozerskiy

In the article the textual particularities and the content of Danilo Vellansky familiar letters to Mykhaylo Bilozersky were analyzed.

Key words: familiar letter, D. Vellansky, M. Bilozersky.

[надійшло до редакції: 16.10.2012 р.]

УДК 281.9 (477.51)

Максим БЛАКИТНИЙ
(Чернігів)

Стефановський Трифон Андрійович – церковний діяч, публіцист та історик Чернігівщини (за матеріалами часопису “Черниговские епархиальные известия”)

Поступово постають з небуття призабуті імена державних, громадських, наукових і культурних діячів, які народилися або пов’язали своє життя з Україною, і зокрема з Чернігівщиною.

Ім’я Трифона Андрійовича Стефановського – церковного діяча, публіциста й історика зараз мало відоме сучасним дослідникам історії Чернігівщини. Проте, ця неординарна особа заслуговує на те, щоб її життям і творчістю зацікавилися науковці.

Народився Трифон Андрійович 1 лютого 1829 р. у містечку Носівка Ніжинського повіту Чернігівської губернії в родині дякона Андрія Петровича Стефановського (батько якого походив із дворян). А.П. Стефановський був дяконом місцевої Преображенської церкви й керував полковим хором Митавського гусарського полку [1]. 15 липня 1851 р. Т. Стефановський закінчив курс навчання у Чернігівській духовній семінарії, отримавши атестат першого розряду. Вже 1 січня 1852 р., він був висвячений архієпископом Чернігівським та Ніжинським Павлом у сан священника до Михайлівської церкви с. Плоске Ніжинського повіту, де служив до 1872 р. 18 травня 1872 р. на загальному епархіальному з’їзді депутатів духовництва Чернігівської епархії Т.А. Стефановського було обрано на посаду наглядача щойно відкритого Чернігівського епархіального свічкового заводу [2]. У лютому 1876 р. Т. Стефановський відвідав свічко-